

Broedvogelinventarisaties in 2011

Frank van Groen

In 2011 werden in de Amsterdamse regio 26 gebieden op broedvogels geïnventarieerd, één meer dan in 2010. Diempolder en Varkensland zijn nieuw in het overzicht. Van Varkensland zijn gegevens beschikbaar gekomen van 2008 t/m 2011. Ten opzichte van 2010 is het Vondelpark niet geïnventarieerd. Broedvogels tellen in vaste proefvlakken is nog steeds een geliefde bezigheid van een vast aantal tellers. Geen wonder, want een paar vroege ochtendrondes in het voorjaar levert altijd wel een paar gedenkwaardige waarnemingen op. Tijdens de tellingen ervaar je de ontwikkeling van de broedcyclus van de vogels in je plot veel intenser dan je anders zou doen en het is altijd weer leuk om veranderingen en dingen die hetzelfde blijven in jouw gebied te volgen. Veel tellers hebben dan ook een echte band met hun gebied na jarenlang broedvogels inventariseren.

De gegevens worden door Sovon onder meer gebruikt om van algemene soorten een beeld te krijgen van de ontwikkeling van de stand in Nederland. De resultaten van de inventarisaties staan vermeld in Tabel 1. Voor overzichten van broedvogelinventarisaties in de Amsterdamse regio uit 2005 t/m 2010 wordt verwezen naar eerder verschenen artikelen in dit blad (Louwe Kooijmans, 2006, 2007 en Van Groen, 2008, 2009, 2010, 2011). Alle gebieden werden geïnventarieerd volgens de BMP-A methode van Sovon die uitgebreid wordt beschreven in de 'Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek' (Van Dijk & Boele, 2011). Deze nieuwe handleiding vervangt de handleiding uit 2004 (Van Dijk, 2004). De methode is grotendeels hetzelfde gebleven. Voor enkele soorten zijn de interpretatiecriteria enigszins aangepast, onder meer nodig als gevolg van de steeds vroegere start van het broedseizoen van een aantal soorten. In totaal beslaan de 26 geïnventarieerde gebieden 1162 ha. Het gemiddelde oppervlak is 44,7 ha. Het grootste gebied is Botshol (200 ha), het kleinste Hortus & Wertheimpark (4 ha).

In de 26 telgebieden zijn in 2011 van 100 vogelsoorten 7308 territoria vastgesteld. Gemiddeld ging het om 34 soorten en 281 territoria per plot. Uit het overzicht blijkt dat Merel de talrijkste soort is (496). Op twee staat Winterkoning (373) en op drie Kleine Karekiet (352). Andere algemene soorten die boven de 300 territoria uitkomen zijn Wilde Eend en Tijftjaf. Aalscholver (Botshol), Grauwe Gans, Meerkoet, Kokmeeuw (Botshol), Houtduif, Rietzanger, Zwartkop, Fitis en Koolmees overstijgen de 200 territoria.

Alleen Wilde Eend en Meerkoet komen in alle 26 plots voor als broedvogel. Merel, Koolmees en Pimpelmees komen in 25 plots voor en ontbreken alleen in plot Varkensland. Andere wijd verbreide soorten, die in slechts twee plots ontbreken, zijn Houtduif, Winterkoning, Zwartkop, Tijftjaf en Vink.

Zeventien soorten zijn in maar één plot vastgesteld. Gebieden met exclusieve soorten zijn

FOTO: FRANK WARENDORF, amsterdamse bos, 6-4-2012

De Kleine Bonte Specht werd voor het eerst als broedvogel vastgesteld in de geïnventarieerde gebieden

Botshol (Aalscholver, Lepelaar, Boomvalk, Kokmeeuw, Visdief, Zwarte Stern en Boompieper), Flevopark (Ransuil, Kleine Bonte Specht), Frankendael (Ooievaar), Lutkemeerpolder (Roerdomp, Zomertaling, Slobeend, Kwartel), Oostelijk Havengebied (Gierzwaluw, Huiszwaluw), Varkensland (Grote Canadese Gans, Veldleeuwerik, Graspieper) en Westgaarde (Appelvink).

Twee soorten zijn, sinds 2005, in 2011 voor het eerst in de geïnventarieerde Amsterdamse gebieden vastgesteld als broedvogel. Het gaat om Kwartel en Kleine Bonte Specht. In het Flevopark was op 7 maart een paar Kleine Bonte Specht aanwezig bij een dode berk, voldoende voor een geldig territorium. In de Lutkemeer werd een territorium van Kwartel vastgesteld. In heel Nederland was 2011 een goed jaar voor deze verborgen levende soort.

Soorten die in de jaren 2006 t/m 2010 wel zijn vastgesteld als broedvogel maar niet in 2011 zijn Heilige Ibis (2006-09 Botshol), Wintertaling (2009 Diembos), Muskuseend (2008-09 Erasmuspark, 2006-08 Frankendael, 2009 Gerbrandypark), Torenvalk (2006 Botshol en 2008 Diempark), Patrijs (2006-07 Lutkemeerpolder), Kleinst Waterhoen (2008 Varkensland), Houtsnip (2010 Botshol), Zwartkopmeeuw (2006-09 Botshol), Kleine Mantelmeeuw (2008-10 Botshol), Zwarte Roodstaart (2007-08, 2010 Oostelijk Havengebied, 2008 Polderweggebied, 2010 Lutkemeerpolder), Grote Lijster (2008, 2010 Westgaarde, 2010 Oosterpark), Grote Karekiet (2006, 2009 Botshol), Goudhaan (2006-10 Westgaarde), Baardman (2007-10 Diemer-

Tabel 1. Resultaten broedvogelinventarisaties 2011

parken														stedelijk gebied		
	gebied	Eendrachtspark	Erasmuspark	Flevopark	Park Frankendael	Gerbrandypark	Hortus & Wertheimpark	Park De Kuil	Oosterpark	Rembrandtpark	Ruige Riet	Sloterpark West	Westgaarde	De Mirandabad	Oostelijk Havengebied	Polderweggebied
	oppervlak (in ha)	32	10	35	14	17	4	10	15	43	18	11	42	23	45	21
1	Dodaars															
2	Fuut	4		1		2	1	1		4	3		1	1	5	2
3	Aalscholver															
4	Roerdomp*															
5	Blauwe Reiger			60	30											
6	Ooievaar				1											
7	Lepelaar															
8	Knobbelzwaan	1		1					1						2	1
9	Grauwe Gans										1					
10	Soepgans								2							5
11	Grote Canadese Gans															
12	Nijlgans			1	2	1	1		1	3			1		1	1
13	Bergeend															
14	Krakeend	2	2	2	3	1				2	3	1	4		1	
15	Wilde Eend	12	7	30	27	5	6	7	11	32	5	1	12	6	10	5
16	Soepeend			11	18		2		4	1	1		2	2	5	
17	Zomertaling*															
18	Slobeend*															
19	Krooneend															
20	Tafeleend									1						
21	Kuifeend	2	2			1		1	1							
22	Bruine Kiekendief															
23	Havik												1			
24	Sperwer															
25	Buizerd										1		1			
26	Boomvalk*															
27	Kwartel															
28	Fazant										2					
29	Waterral															
30	Waterhoen	8	4	9	12	4		5	3		3	1	3			
31	Meerkoet	19	9	12	12	18	2	7	6	26	9	2	12	6	26	7
32	Scholekster			1						1				1		
33	Kleine Plevier															1
34	Kievit															
35	Grutto*															
36	Tureluur*															
37	Kokmeeuw															
38	Visdief*															
39	Zwarte Stern*															
40	Stadsduif	1		8	5				11					5		24
41	Holenduif			2	3	1	2		3	6		1		1		
42	Houtduif	20	12	16	20	10	10	12	15	60	14	12	10	10	11	12
43	Turkse Tortel	2			1		1	1	3					1		1
44	Halsbandparkiet	3	2	8	4	1	4	1	5	10	3	1		2	2	1
45	Grote Alexanderparkiet			3	1				2							
46	Koekoek*			2							1					
47	Bosuil															
48	Ransuil*			1												
49	Gierzwaluw														25	
50	IJsvogel				1											
51	Groene Specht*			1									1			

landelijk gebied											Totaal 2011	Index 2007	Index 2008	Index 2009	Index 2010	Index 2011
Botshol	Bloesepark	Brettenzone	Diemerbos	Diemerpark	Diemerpolder	Kleine Poel	Lutkemeerpolder	Oeverlanden West	Oeverlanden Zuid	Varkensland						
200	8	117	42	84	34	20	194	16	7	99	1162					
				4			4				8	125	175	113	113	100
13		2		10		4	3	2	8	1	68	96	96	92	113	110
233							1				233	117	111	115	132	114
											1					
											90	64	72	69	74	76
											1					
28											28	218	164	264	236	255
3		1		2	1	1	1			1	16	143	214	200	157	186
185	2	14	1	18	17	14	1	11	7	8	279	129	121	149	150	190
				1							8					
										2	2					
7			1	1	1	4		5	10		41	100	129	143	195	186
			1				2			3	6					
3		9	10	14	18		10	1	5	8	99	81	108	104	160	121
17	1	11	12	11	39	11	x	8	17	20	323	90	93	86	90	82
	1			4			x	3		7	61	118	112	94	97	74
							1				1					
							1				1					
2				3							5					
							1				2					
14		2		19	19	2	2	4	6	2	77	144	148	141	193	185
1										1	2					
2				1							5					
1		1									2					
6		2									10	111	111	89	144	100
1											1					
							1				1					
7	1	6	3	5	2	4	4	1	2	1	38	100	88	106	88	97
				2			1				3					
2		7		6	5	1	x			3	76	113	103	97	97	68
21	1	29	5	18	18	10	x	2	7	11	295	102	95	99	101	92
				1	4	1	1			10	20					
							1				2					
				5	4	18	1		24		52	127	120	80	140	153
				3					12		15					
				4	1	2			5		12					
214											214	61	63	34	28	37
2											2					
5											5	127	82	0	0	45
											54	104	116	72	71	70
2				1							22	94	122	128	122	111
5	1	5	2	6	1	4	x	2			270	113	117	107	103	103
				1		1	1				13	91	55	73	100	91
				3	1						51	91	103	109	147	115
											6					
6		6	2	4		1	1	1	1		25	100	96	92	80	96
1			1								2					
											1					
				2	1						25	114	114	100	119	119
											4					
											2					

parken														stedelijk gebied		
	Gebied	Eendrachtspark	Erasmuspark	Flevopark	Park Frankendael	Gerbrandypark	Hortus & Wertheimpark	Park De Kuil	Oosterpark	Rembrandtpark	Ruige Riet	Sloterpark West	Westgaarde	De Mirandabad	Oostelijk Havengebied	Polderweggebied
52	Grote Bonte Specht	3	1	6	2	1	1	1	2	6	4	1	5			1
53	Kleine Bonte Specht			1												
54	Veldleeuwerik*															
55	Boerenzwaluw*															
56	Huiszwaluw*														52	
57	Boompieper															
58	Graspieper*															
59	Gele Kwikstaart*															
60	Witte Kwikstaart												1		1	
61	Winterkoning	15	12	26	16	7	2	9	14	40	25	14	35	9		8
62	Heggenmus	13	6	6	5	6	3	x	6	14	16	9	17	3	1	6
63	Roodborst	9	2	9	2	2		7	3	11	7	8	13	9		
64	Nachtegaal*															
65	Blauwborst															
66	Merel	27	11	36	11	11	5	14	32	82	26	19	38	15	13	21
67	Zanglijster	2	1	6	3	1		1	3	11	9	2	9	5		1
68	Sprinkhaanzanger			1												
69	Snor*															
70	Rietzanger			1												
71	Bosrietzanger			5						1	1					
72	Kleine Karekiet	3	1	5	6			2		5	2		1			
73	Spotvogel*															
74	Braamsluiper															1
75	Grasmus			3		1		1			1				1	
76	Tuinfluit			4				1			7	1				
77	Zwartkop	7	2	14	6	3	1	3	6	22	16	6	20	3		4
78	Tijftjaf	10	2	13	7	5	2	5	8	21	13	5	20	4		6
79	Fitis			5				2			3		5			
80	Grauwe Vliegenvanger*												1			
81	Staartmees	1	1	1	1	1	1	1	1	10	2	1	4			
82	Matkop*															
83	Pimpelmees	12	7	13	5	6	4	7	13	17	11	9	14	4	11	7
84	Koolmees	22	9	18	10	10	5	12	17	31	20	15	17	12	13	7
85	Boomklever		1	3	2		1			1			2			
86	Boomkruiper	3	2	4	2	1	1	2	6	6	2	1	5	2		1
87	Gaai	2	1	2	1	1	1	1	2	4	2	1	4			
88	Ekster	5	3	12	5	2	3	3	5	28	3	3	5	5	6	1
89	Kauw			3	5		3		6	7				2	1	2
90	Zwarte Kraai	3	2	10	3	1	3	1	9	11	1	1	1	3	5	3
91	Spreeuw														1	
92	Huismus*								1						54	8
93	Ringmus*															
94	Vink	4	1	4	5	2	2	1	9	10	2	5	18	3		2
95	Groenling	2		2	3	3	1		1	2	4		13	1	1	5
96	Putter	1			1	1						1			3	
97	Kneu*															
98	Goudvink												2			
99	Appelvink												1			
100	Rietgors												1			
	aantal territoria	218	103	382	241	109	68	109	212	486	223	121	299	115	251	144
	aantal soorten	31	25	45	36	29	26	28	32	32	34	25	35	26	23	28

* Rode lijstsoort

x = wel broedvogel, niet geteld

landelijk gebied											Totaal 2011	Index 2007	Index 2008	Index 2009	Index 2010	Index 2011
Botshol	Bloesempark	Brettenzone	Diemerbos	Diemerpark	Diemerpolder	Kleine Poel	Lutkemeerpolder	Oeverlanden West	Oeverlanden Zuid	Varkensland						
6	1	7	2	3	1			2			56	110	121	115	121	113
											1					
										22	22					
		1				1					2					
											52	84	116	141	150	163
19											19	100	200	267	200	317
										7	7					
							2			2	4					
1				4	1		3			2	13	58	100	83	75	83
x	4	48	22	24	13	7	x	7	16		373	110	116	110	93	89
	3	23	7	35	3	1	4	2			189	85	115	137	133	132
x		5	6				x	2	4		99	103	90	81	67	55
1	31	3	4			1					40	119	77	74	135	129
5		17	2	12	3		9				48	132	106	135	121	132
x	3	45	15	26	13	14	x	5	14		496	96	92	104	98	104
3	2	17	9	9	3	2		3	2		104	98	84	97	85	93
10		10	5	8	1		2				37	97	97	85	85	109
7				4							11	53	68	26	53	58
112		59	7	49	20		37			7	292	114	140	148	156	255
6		26	10	21		1	19				90	132	101	130	95	101
x	1	107	5	97	34	5	55	7	8	8	352	116	116	138	144	135
1				6							7	64	55	27	36	64
				1							2	100	267	133	433	67
4	1	58	11	55	9		7				152	131	107	148	157	187
x	4	8	12	47	8	11	6	11	3		123	140	131	122	139	147
x	10	48	25	25	6	6	3	2	7		245	95	100	100	120	153
x	10	66	28	40	10	11	6	5	8		305	110	120	131	141	180
x	3	62	27	92	23	8	19	16	18	1	284	116	103	125	106	143
3				1							5					
4		4	3	2	1			1	1		41	97	118	115	115	100
		1	3	3							7	43	57	64	71	50
12	3	8	4	9	1	1	x	2	2		182	92	92	99	89	93
x	5	22	8	16	2	5	x	3	9		288	107	118	113	124	111
											10					
4	1	3	3	2							51	98	85	93	98	87
5		7	3	3		1			1		42	65	70	80	80	85
		10		8		1					108	99	88	99	97	97
					1	2					32	96	85	104	133	115
1	1	6	2	10	4	2		1			84	102	103	97	125	111
1					2	2	x				6	92	100	54	62	31
					2	8					73	83	100	111	154	135
											6					
x	1	2	9	4	1	1	2	1	3		92	79	89	119	119	123
3	4	18	3	25			3		3		97	91	109	111	150	163
1	1	1	1	12	1		3	1			28	56	70	78	93	89
		6		15	1		3				25	89	58	53	147	126
1			3	1							5					
											2					
36		13	3	20	10	1	31			4	119	84	120	112	123	140
1027	65	835	279	826	316	149	284	112	162	172	7308	99	101	101	104	108
59	24	45	39	57	43	37	50	29	24	25	100	101	106	102	103	102

index 2006=100

park, 2008-09 Lutkemeerpolder, 2010 Brettenzone), Zwarte Mees (2007 Flevopark) en Roek (2008-10 Oosterpark, 2009 Flevopark).

Van deze zestien soorten staan er vier op de Rode Lijst (Wintertaling, Patrijs, Kleinst Waterhoen en Grote Karekiet) en betreffen er twee exoten (Heilige Ibis en Muskuseend).

Naast de 26 gebieden uit Tabel 1 worden binnen de regio Amsterdam jaarlijks veertien plots geïnventariseerd in het kader van het landelijk weidevogelmeetnet in het NEM (Netwerk Ecologische Monitoring) in opdracht van de provincie Noord-Holland. Vergeleken met het overzicht van vorig jaar (13 plots) zijn nu ook van plot Monnickemeer gegevens beschikbaar gekomen. Er wordt gewerkt volgens de BMP-W methode (Teunissen & Van Kleunen, 2000). Het NEM-weidevogelmeetnet wordt gecoördineerd door Sovon. Omdat maar een beperkt aantal soorten wordt geïnventariseerd staan de gegevens van deze plots apart vermeld in Tabel 2. Het gaat om zeven gebieden in Waterland, drie in het IJperveld, Marken, de Middelpolder, de Bovenkerkerpolder en de Holendrecht- en Bullewijkpolder.

Naast de 21 verplichte soorten (BMP-W) zijn in deze plots ook Grauwe Gans, Kolgans, Brandgans, Grote en Kleine Canadese Gans, Nijlgans en Kluut geteld. Alleen de soorten die in 2011 daadwerkelijk zijn vastgesteld in één van de veertien plots staan vermeld in de tabel. In de meetnetplots werden 1044 territoria vastgesteld, verdeeld over achttien soorten. Kolgans, Kluut, Tafeleend, Wintertaling, Zomertaling, Wulp, Kemphaan, Kwartelkoning, Kwartel en Patrijs werden in 2011 niet vastgesteld in deze meetnetplots.

In de veertien plots werden 1044 territoria vastgesteld, verdeeld over achttien soorten. Gemiddeld werden in een plot bijna tien soorten vastgesteld en 75 territoria. Net als in 2010 is Grutto de talrijkste broedvogel in de meetnetplots (269 territoria), gevolgd door Kievit (223). Verder komen alleen Krakeend (103) en Tureluur (147) boven de honderd territoria uit. Ook Scholekster (58) en Grauwe Gans (97) zijn relatief talrijk; vergeleken met 2010 verdubbelde het aantal vastgestelde territoria van Grauwe Gans. In 2006 werd deze soort nog in geen enkel meetnetplot vastgesteld. Van de achttien vastgestelde soorten komen Kleine Canadese Gans, Brandgans en Watersnip alleen in de weidevogelmeetnetplots voor.

De cijfers uit de 40 onderzochte gebieden geven een redelijk compleet beeld van de broedvogelbevolking in de Amsterdamse regio in 2011, met als kanttekening dat het stedelijk gebied onderbelicht is. Relatief weinig plots bevinden zich in bebouwd gebied, terwijl in de parken juist relatief veel plots liggen. Er is weinig animo om arbeidsintensieve BMP-inventarisaties in stedelijk gebied uit te voeren. Zelfs in een stedelijke regio als Amsterdam ligt het overgrote deel van de geïnventariseerde plots in parken en in landelijk gebied. Om toch een beter beeld te krijgen van het wel en wee van typische soorten van de stad is Sovon daarom enkele jaren geleden met MUS (Meetnet Urbane Soorten) begonnen, een methode die veel minder tijd kost. Resultaten van MUS in de Amsterdamse regio zijn eerder besproken in dit blad (zie De Bruin, 2008).

De Commissie Veldwerk van Vogelwerkgroep Amsterdam streeft na alle postcodegebieden in Amsterdam geteld te krijgen in het kader van MUS. Voor deelname en meer informatie kan

Tabel 1. Resultaten broedvogelinventarisaties 2011

	gebied	IJperveld, Nieuwe Gouw	IJperveld, Gouwsloot	IJperveld, Dorre IJp	Waterland, Belmermeer	Waterland, Poppendam	Waterland, Barnegat	Waterland, Rijperweg	Waterland, Broekermeer	Waterland, Rietbroek	Marken	Monnickemeer	Holendrecht- en Bullewijkpolder	Middelpolder Amstelveen	Bovenkerkerpolder	Totaal 2011	Index 2007	Index 2008	Index 2009	Index 2010	Index 2011
	oppervlak (ha)	34	44	40	48	55	41	47	64	59	40	90	52	65	59	738					
1	Knobbelzwaan				2			1				4	2	2	2	13	115	138	62	77	87
2	Grauwe Gans	13	8	1	1	4	30		5		1		6	28		97					
3	Grote Canadese Gans												3	1		4					
4	Kleine Canadese Gans	3	3													6					
5	Brandgans		3													3					
6	Nijlgans	1	2			1	1							2	1	8					
7	Bergeend		1	1	9	4	2	3			1	2	1		1	25	130	160	100	155	114
8	Krakeend	4	12	6	8	15	6	5		1	5	6	11	22	2	103	88	96	97	124	101
9	Slobeend*		6	1	1	3	3	4			2		1	5	6	32	70	80	75	73	80
10	Kuifeend	1	6			1					1	1	3	5	1	19	115	115	162	162	112
11	Scholekster	1	7	3	2	3	3	5	1	1	4	5	8	6	9	58	79	92	61	81	70
12	Kievit	3	17	8	6	18	18	22	2	2	53	15	18	24	17	223	94	81	67	59	66
13	Watersnip*	1														1					
14	Grutto*	4	48	10	4	17	34	34			53	7	21	10	27	269	85	92	74	98	91
15	Tureluur*	2	17	5	2	6	17	11	1		56	3	7	6	14	147	103	109	109	116	110
16	Veldleeuwerik*		1	1				1							2	5	100	61	30	30	22
17	Graspieper*	9	2					1				1			1	14	105	86	129	52	64
18	Gele Kwikstaart*			2			2	2			4				7	17	118	109	109	164	155
	aantal territoria	41	132	40	35	72	116	89	9	4	180	44	81	111	90	1044	92	95	80	93	94
	aantal soorten	10	14	11	9	10	10	11	4	3	10	9	11	11	13	18	100	107	100	113	120

contact worden opgenomen met Jip Louwe Kooijmans (zie colofon) en Jan Schoppers, jan.schoppers@sovon.nl.

Grofweg zijn de onderzochte telgebieden uit Tabel 1 onder te verdelen in drie regio's: parken (12 plots, 252 ha), stedelijk gebied (3 plots, 89 ha) en landelijk gebied (11 plots, 821 ha). Zoals verwacht zijn de plots in het stedelijk gebied soortenarmer (39 verschillende soorten, gemiddeld 26 soorten) dan de plots in de parken (61 verschillende soorten, gemiddeld 32 soorten) en die het in landelijk gebied (89 verschillende soorten, gemiddeld 39 soorten). De plots in het landelijk gebied zijn duidelijk het soortenrijkst.

Parken Negen van de 100 soorten zijn in 2011 alleen in de parken zijn vastgesteld. Het gaat om Blauwe Reiger (Flevopark, Frankendael), Ooievaar (Frankendael), Grote Alexanderparkiet (Flevopark, Frankendael en Oosterpark), Ransuil (Flevopark), Groene Specht (Flevopark en Westgaarde), Kleine Bonte Specht (Flevopark), Boomklever (Erasmuspark, Flevopark, Frankendael, Hortus & Wertheimpark, Rembrandtpark en Westgaarde) en Appelvink (Westgaarde). Leuk is het verschijnen van Kleine Bonte Specht in het Flevopark. Ook landelijk gaat het deze

soort voor de wind, met een bijna verdriedubbeling van de index sinds 1990 (Boele et al., 2012). Nieuwe soort in het Flevopark is de Grote Alexanderparkiet. In 2011 was sprake van drie territoria.

Stedelijk gebied Soorten die gebonden zijn aan bebouwing worden vooral hier aange- troffen. Het gaat om Stadsduif, Gierzwaluw, Huiszwaluw en Huismus.

Grote delen van het stedelijk gebied zijn marginaal biotoop voor veel vogels. Hier komen veel vogelsoorten niet tot broeden en algemene soorten halen hier vaak maar lage dichthe- den. Dat van sommige soorten, die elders schaars zijn, daarentegen verrassend hoge aantal- len kunnen worden vastgesteld in een stedelijk plot bewijzen wel de aantallen van Gierzwa- luw (25), Huiszwaluw (52) en Huismus (54) in het Oostelijke Havengebied.

Alleen Gierzwaluw en Huiszwaluw werden in 2011 exclusief in het stedelijk gebied aange- troffen als broedvogel en dan alleen in het plot Oostelijk Havengebied. De indexwaarde van beide soorten bereikte in 2011 een recordwaarde (resp. 119 en 163). Omdat de gegevens van deze twee soorten slechts betrekking hebben op één gebied is de zeggingskracht beperkt. Met de Huismus blijft het kwakken. Deze Rode Lijstsoort werd in vijf plots vastgesteld. De indexwaarde lag een stuk lager dan vorig jaar (135 tegen 154 in 2010). Driekwart van de territoria is echter afkomstig uit één plot, het Oostelijk Havengebied. Van de typisch stede-

FOTO: CHRIS NIBBERING middelpolder, 7-6-2012

In 2011 had de Roerdomp een territorium in de Lutkemeerpolder

lijke soorten handhaafde Stadsduif zich op een relatief laag niveau. Deze soort wordt ook wel in parken vastgesteld.

Landelijk gebied Maar liefst 34 soorten uit Tabel 1 werden alleen in het landelijk gebied vastgesteld als broedvogel.

Interessant is de aanwezigheid van een territorium van Roerdomp in de Lutkemeerpolder in 2011. In de afgelopen vijf jaar werden van deze geheimzinnige reiger alleen territoria vast- gesteld in Botshol (2010), Diemerpark (2006-08) en Varkensland (2010).

Met 292 territoria in acht gebieden bereikte Rietzanger wederom een recordstand. De stand is sinds 2006 gestaag toegenomen (indexwaarde 255 in 2011). Ook landelijk is sinds 2006 sprake van een flinke toename (Boele et al, 2012).

Exoten Zeven van de vastgestelde soorten kunnen min of meer als exoot worden be- schouwd (7%). Het gaat om Soepgans, Nijlgans, Soepeend, Fazant, Stadsduif, Halsbandpar- kiet en Grote Alexanderparkiet. Na een toename tussen 2006 en 2010 heeft de Halsband- parkiet in 2011 een veer moeten laten. De Nijlgans handhaaft zich op een hoog niveau.

Rode Lijst Van de vastgestelde soorten komen er 25 voor op de Rode Lijst, waarvan er één alleen in de weidevogelmeetnetplots is vastgesteld (Watersnip). Van de in totaal 103 vast- gestelde soorten broedvogels staat dus 24 procent op de Rode Lijst.

Na Grutto (284 territoria) en Tureluur (159) zijn Huismus (73) en Huiszwaluw (53) de tal- rijkste van deze groep (beiden alleen in Oostelijk Havengebied). Op de vijfde plaats staat ook dit jaar Nachtegaal met 40 territoria in vijf gebieden, waarvan 31 in de Brettenzone. Ook Slobeend (33 territoria in elf gebieden), Kneu (25 territoria in vier gebieden) en Koekoek (25 territoria in tien gebieden) doen het relatief goed in de Amsterdamse regio.

Rode Lijstsoorten die in 2011 niet voorkwamen maar sinds 2006 wel zijn vastgesteld in de geïnventariseerde plots in de Amsterdamse regio zijn Wintertaling (2009 Diemberbos), Patrijs (Lutkemeer 2006-07), Kleinst Waterhoen (2008 Varkensland) en Grote Karekiet (2006 en 2009 Botshol).

De meeste Rode Lijstsoorten komen voor in de Lutkemeerpolder, net als in voorgaande ja- ren. In 2011 ging het om negen soorten met in totaal 24 territoria (Roerdomp, Zomertaling, Slobeend, Tureluur, Koekoek, Gele Kwikstaart, Huismus, Ringmus en Kneu). Ten opzichte van 2010 zijn Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Snor en Spotvogel verdwenen. Roerdomp en Zo- mertaling werden, sinds 2006, voor het eerst in de Lutkemeerpolder vastgesteld.

Botshol is in 2011 het op één na beste gebied wat betreft het aantal Rode Lijstsoorten. Het ging om acht soorten met 26 territoria (Boomvalk, Visdief, Zwarte Stern, Koekoek, Nachte- gaal, Snor, Spotvogel en Grauwe Vliegenvanger).

In het Diemerpark werden in 2011 zeven Rode Lijstsoorten vastgesteld met 37 territoria (Koekoek, Nachtegaal, Snor, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Matkop en Kneu). Verder scoren Brettenzone, Kleine Poel en Varkensland goed met elk vijf Rode Lijstsoorten; Bretten- zone met Koekoek, Boerenzwaluw, Nachtegaal, Matkop en Kneu; Kleine Poel met Tureluur,

Koekoek, Boerenzwaluw, Nachtegaal en Huismus en Varkensland met Grutto, Tureluur, Veldleeuwrik, Graspieper en Gele Kwikstaart.

Gebieden die drie of vier Rode Lijstsoorten herbergen zijn; Flevopark (Koekoek, Ransuil en Groene Specht), Diemberbos (Koekoek, Nachtegaal en Matkop) en Diempolder (Grutto, Tureluur, Ringmus en Kneu).

In de weidevogelmeetnetplots zijn zeven Rode Lijstsoorten vastgesteld: Slobeend (32), Watersnip (1), Grutto (269), Tureluur (147), Veldleeuwrik (5), Graspieper (14) en Gele Kwikstaart (17). In de plots Bovenkerkerpolder en Rijperweg werden zes Rode Lijstsoorten vastgesteld. In twee van de veertien plots werden vijf Rode Lijstsoorten vastgesteld, in drie plots vier.

De gebieden met het hoogste aantal territoria van soorten van de Rode Lijst zijn wederom Marken (115), vooral dankzij Grutto en Tureluur, en het Oostelijk Havengebied (106), dankzij kolonies van Huiszwaluw en Huismus.

Van de 40 onderzochte plots komt in elf plots geen enkele Rode Lijstsoort voor (Park De Kuil, Eendrachtspark, Erasmuspark, Frankendael, Gerbrandypark, Hortus & Wertheimpark, Rembrandtpark, Sloterpark West, De Mirandabad, Bloesepark en Rietbroek). Dit zijn vrijwel allemaal in de stad gelegen parken of parkachtige gebieden waar zelfs Huismus het laat afweten. Rietbroek is een weidevogelmeetnetplot waar zelfs van Grutto en Tureluur geen enkel territorium meer kon worden vastgesteld.

Amsterdamse Index In het broedvogeloverzicht uit 2007 (Van Groen, 2008) is de Amsterdamse index geïntroduceerd. Hiermee is het mogelijk vast te stellen in hoeverre vogels toe- of afnemen. In eerste instantie is op grond van de gegevens van twaalf gebieden een indexwaarde van de algemenere soorten berekend. Net als in 2010 zijn nu van achttien gebieden de broedvogelgegevens uit de jaren 2006 t/m 2011 bekend. Het gaat om Flevopark, Frankendael, Hortus & Wertheimpark, Oosterpark, Rembrandtpark, Westgaarde, De Mirandabad, Oostelijk Havengebied, Polderweggebied, Botshol, Brettenzone, Diemberbos, Diempark, Lutkemeerpolder, Oeverlanden-West Amstelveense Poel, Bloesepark, Kleine Poel en Oeverlanden-Zuid Amstelveense Poel.

De index is alleen opgesteld voor soorten met in één van de onderzochte jaren minimaal 10 territoria in deze achttien gebieden samen. Het jaar 2006 is op 100 gesteld (zie tabel). Van 65 soorten is een indexcijfer berekend. Uit de indexcijfers blijkt dat het totale aantal territoria licht is toegenomen en het totale aantal vastgestelde soorten stabiel is in de achttien plots. Sinds 2006 is sprake van een toename met 8% in het aantal territoria. De toename is met name sinds 2009 opgetreden. Daarnaast is van twaalf soorten uit de weidevogelmeetnetplots een indexcijfer berekend.

Van de 65 soorten waarvoor een indexwaarde is berekend namen 34 soorten sinds 2006 met meer dan 5% toe (54%) en 22 met meer dan 5% af (34%). Negen soorten vertoonden stabiele indexwaardes.

Na enige schommelingen zijn Dodaars, Buizerd, Bosrietzanger en Staartmees weer op hetzelfde

de aantal territoria als in 2006 aangekomen. Een relatief schaarse soort die vorig jaar nog de hoogste indexwaarde had (433) en dit jaar een lage indexwaarde (67) is de Braamsluiper. Met name het verdwijnen uit de Brettenzone (in 2010 zeven territoria) is hiervan de oorzaak.

De hoogste indexcijfers worden in 2011 gevonden bij Boompieper (317), Rietzanger (255), Lepelaar (255), Grauwe Gans (190), Grasmus (187), Knobbelzwaan (186), Nijlgans (186), Kuifeend (185), Tjiftjaf (180), Groenling (163) en Huiszwaluw (163). In het weidevogelmeetnet scoort Gele Kwikstaart met indexwaarde 155 nog steeds goed.

Grootste dalers zijn Veldleeuwrik (22, weidevogelmeetnet), Spreeuw (31), Kokmeeuw (37), Zwarte Stern (45), Matkop (50), Roodborst (55), Snor (58), Spotvogel (64), Graspieper (64, weidevogelmeetnet), Kievit (66, weidevogelmeetnet), Braamsluiper (67) en Waterhoen (68).

Zes van deze twaalf soorten zijn Rode Lijstsoorten. Vijftien van de 24 in 2011 vastgestelde Rode Lijstsoorten kwamen in voldoende mate voor om op te kunnen nemen in de index. Van deze vijftien soorten zijn sinds 2006 zes soorten toegenomen (Tureluur, Gele Kwikstaart, Huiszwaluw, Nachtegaal, Huismus en Kneu). Voor Nachtegaal en Kneu geldt dat de toename recent is en dat deze voornamelijk te danken is aan de ontwikkelingen in een enkel gebied (Brettenzone voor Nachtegaal en Diempark voor Kneu). Negen Rode Lijstsoorten zijn afgenomen (60%). Het percentage van de Rode Lijstsoorten dat afneemt is veel hoger dan dat van alle soorten (34%).

Meerkoet is, met indexwaarden tussen de 92 en 102 over de inventarisatiejaren heen, de meest stabiele soort. Op de tweede plaats qua stabiel aantal territoria komt Merel, met indexwaarden tussen de 92 en 104.

Hoewel de drie winters voorafgaande aan het broedseizoen van 2011 relatief streng waren laat de index van Winterkoning nog steeds slechts een geringe afname zien (4% afname ten opzichte van 2010). Mogelijk heeft deze soort in het relatief warme stedelijk gebied minder last van de kou.

Voor de plots van het weidevogelmeetnet is een aparte index opgesteld. De soort die sinds 2006 het meest is afgenomen is Veldleeuwrik (min 78%). Gele Kwikstaart, Bergeend, Kuifeend en Tureluur namen met meer dan 5% toe sinds 2006.

Bovenstaand lijstje van stijgers en dalers wijkt af van het lijstje uit het vorige overzicht. Naarmate de index over meer jaren berekend wordt zullen de echte stijgers en dalers er steeds beter uit komen. Vogelsoorten waarvan de aantallen vooral aan populatieschommelingen onderhevig zijn zullen geen duidelijke trend laten zien.

Tellers die hun gegevens nog niet aan Sovon hebben doorgegeven worden hierbij opgeroepen dat alsnog te doen. De gegevens worden door Sovon gebruikt bij de berekening van landelijke indexen. Voor een aantal (algemenere) soorten is het ook mogelijk regionale indexen of indexen per biotoop te berekenen. Vanwege het feit dat in stedelijk gebied relatief weinig proefvlakken liggen zijn deze gegevens van extra belang. Het beschikbaar zijn van gegevens

FOTO: MARIANNE SLOT bijlmeer, 27-5-2012

De Scholekster is relatief talrijk

van een paar plots meer of minder kan het verschil uitmaken tussen het wel of net niet kunnen berekenen van betrouwbare indexen voor de urbane regio.

De broedvogelinventarisaties van 2012 zitten er inmiddels weer op. Nu is de tijd aangebroken voor invoeren van waarnemingen op de website van Sovon of zelf handmatig soortkaarten maken. Automatische verwerking via Sovon biedt als voordeel dat de resultaten van de verschillende gebieden nog beter vergelijkbaar zijn. Ook bieden de gegevens uit de verschillende rondes natuurlijk een schat aan informatie waaruit in de toekomst geput kan worden, bijvoorbeeld om te achterhalen in welke mate het broedseizoen van vogels nog steeds naar voren opschuift. Bij deze roep ik alle tellers dan ook op gebruik te maken van automatische clustering.

Mensen die ook graag willen deelnemen aan broedvogelinventarisaties kunnen een keer met een ervaren teller meelopen of een keer meedoen aan een cursus om hun veldkennis op niveau te brengen. Vooral de kennis van de zang van de relevante vogelsoorten en gestandaardiseerd werken is essentieel om te komen tot betrouwbare inventarisatieresultaten.

De kaart van het werkgebied van de VWGA is te vinden op vogelsamsterdam.nl.

Dankwoord De volgende personen, op volgorde van voornaam, hebben in 2011 meegewerkt aan de inventarisaties.

Aleid Offerhaus (Oeverlanden-West, Bloesempark), Ann van Echtelt (Diemberbos), Arend de Jong (Botshol), Auke Jansen (Frankendael), Ben Daemen (Flevopark, Oosterpark, Oostelijk Havengebied), Bram Heuseveldt (Oeverlanden-Zuid), Cathy Wiersema (Diemberbos), Edial Dekker (Diempark), Frank van Groen (Polderweggebied, Diemberbos, Diempolder, Bovenkerkervolder, Middel-polder, Holendrecht- en Bullewijkervolder, Broekerveer, Barnegeat, Nieuwe Gouw, Gouwsloot, Dorre IJp), Harry Fabritius (Monnickendam), Henk Breij (Kleine Poel), Hester Schoute (Ooster-park), Jan van Blanken (Westgaarde, Lutkemeerpolder), Jan Timmer (Hortus & Wertheimpark), Janneke Dijs (Diemberbos), John van der Woude (Botshol), Lammert van der Veen (Diempark), Manuel Segond von Blanchet (Hortus & Wertheimpark), Marit Boots (Oeverlanden-West, Bloesempark), Merijn van Leeuwen (Diempark), Nicolai Bolt (Diempark), Peter-Paul Boermans (Oeverlanden-West, Bloesempark), Petra Sniijder (Diemberbos), Philipp Derks (Park De Kuil, Een-drachtspark, Erasmuspark, Gerbrandypark, Ruige Riet, Sloterpark West), René Reekers (Botshol), René Vos (Varkensland), Rob Baars (Diempark), Ruud Brouwer (Marken, Belmermeer, Poppen-dam, Rijperweg, Rietbroek), Silvan Laan (Diempark), Teun van Dijk (Rembrandtpark, Bretten-zone), Walter Busse (Botshol), en Zweitse Scheeringa (De Mirandabad).

Een aantal gebieden, waaronder Bloesempark, De Mirandabad, Frankendael, Oeverlanden-West, Polderweggebied en Varkensland, werden met autoclustering uitgewerkt, het nieuwe clusterprogramma van Sovon.

Dank gaat ook uit naar de Provincie Noord-Holland voor het beschikbaar stellen van de gegevens van het weidevogelmeetnet ten behoeve van dit overzicht.

Literatuur

- Boele, A., Van Bruggen J., van Dijk A.J., Hustings F., Vergeer J.W., Ballering L., & Plate C.L. 2012. Broedvogels in Nederland in 2010. SOVON-rapport 2012/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- De Bruin E. 2008. MUS-sen in Groot Amsterdam. De Gierzwaluw jg. 46 (2): 11-17.
- Van Dijk, A.J. 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (broedvogelinventarisaties in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Van Dijk, A.J. & A. Boele, 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Van Groen, F.M. 2008. Broedvogelinventarisaties in 2007. De Gierzwaluw jg. 45 (4): 14-21.
- Van Groen, F.M. 2009. Broedvogelinventarisaties in 2008. De Gierzwaluw jg. 46 (4): 8-17.
- Van Groen, F.M. 2010. Broedvogelinventarisaties in 2009. De Gierzwaluw jg. 47 (4): 10-20.
- Van Groen, F.M. 2011. Broedvogelinventarisaties in 2010. De Gierzwaluw jg. 49 (1): 12-23.
- Louwe Koijmans, J. 2006. Broedvogelinventarisaties in 2005. De Gierzwaluw jg. 44 (1): 12-13.
- Louwe Koijmans, J. 2007. Broedvogelinventarisaties in 2006. De Gierzwaluw jg. 44 (4): 8-13.
- Teunissen W.A. & van Kleunen A. 2000. Weidevogels inventariseren in cultuurland. Handleiding Nationaal Weidevogelmeetnet. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.